

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในเรื่อง "บทบาทและหน้าที่ของตำรวจสายตรวจกับความไม่สงบทางการเมือง" มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อต้องการทราบถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการ เมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย ของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ ซึ่งจะต้องมีหน้าที่ในการรักษากฎหมาย และจะต้องสัมผัสกับประชาชนโดยทั่วไปในสังคมอยู่ตลอดเวลา ว่าจะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องตามวิถีทางในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย หรือจะเป็นตัวถ่วงรั้ง ทำให้การพัฒนาหยุดชะงัก เกิดความล่าช้ากว่าที่ควรจะเป็น และเพื่อต้องการทราบถึงความเข้าใจ ในบทบาทและหน้าที่ของตำรวจสายตรวจ รวมทั้งในการปฏิบัติหน้าที่จริงๆ ว่าได้มีการปฏิบัติหน้าที่ และแสดงบทบาทสอดคล้องตามระ เเบียบแบบแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ตลอดจนต้องการทราบถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจ โดยเฉพาะใน เหตุการณ์ ที่เกิดความไม่สงบทางการเมืองขึ้น

จากการสอบถามที่ใช้ เป็น เครื่องมือวัดผลในการวิจัย โดยทำการสุ่มตัวอย่างจาก เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ตามสถานีตำรวจนครบาลต่างๆ จำนวน 450 คน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ คือ

1. เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความเข้าใจพื้นฐานการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม จากการตอบแบบสอบถามจำนวน 15 ข้อ $\bar{X} = 52.1800$
2. การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจในปัญหาความไม่สงบทางการเมืองนั้น มีส่วน ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม จากการตอบ แบบสอบถามจำนวน 8 ข้อ $\bar{X} = 31.9889$
3. ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตำรวจสายตรวจในสภาพปกติ ของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยจากการตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ $\bar{X} = 16.0378$

แต่การปฏิบัติหน้าที่จริงในสภาพปกติของตำรวจสายตรวจนั้น มีความสอดคล้องกับระเบียบแบบแผน หรือหลักการที่กำหนดไว้ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยจากการตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ $\bar{X} = 14.8289$

4. ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตำรวจสายตรวจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความไม่สงบทางการเมือง ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความไม่สงบทางการเมืองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยมีค่าเฉลี่ยจากการตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ $\bar{X} = 16.2267$ ส่วนในการปฏิบัติหน้าที่จริงในปัญหาความไม่สงบทางการเมืองนั้น กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความสอดคล้องกับระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมจากการตอบแบบสอบถามจำนวน 11 ข้อ $\bar{X} = 35.7556$

5. เมื่อวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตามลักษณะทั่วไป ซึ่งได้แก่ ชั้นยศ อายุ และระดับการศึกษา กับการปฏิบัติหน้าที่จริงของตำรวจสายตรวจในปัญหาความไม่สงบทางการเมือง พบว่ามีเพียงปัจจัยด้านอายุ เท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่จริงของตำรวจสายตรวจในปัญหาความไม่สงบทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ($X^2_{sig.} = .0498$)

6. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตามลักษณะทั่วไปของตำรวจสายตรวจกับความเข้าใจพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย พบว่าลักษณะทั่วไป ทั้งชั้นยศ อายุ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ในทุกปัจจัย ($X^2_{sig.} = .0002, .0015$ และ $.0205$ ตามลำดับ)

7. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตามลักษณะทั่วไปของตำรวจสายตรวจ กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตย พบว่าลักษณะทั่วไปในทุกปัจจัย ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กันแต่อย่างใด

8. ผู้บังคับบัญชามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจในปัญหาความไม่สงบทางการเมืองในระดับค่อนข้างสูง และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับความกดดันในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่นั้น มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในระดับปานกลาง แต่ไม่สามารถยืนยันได้ด้วยค่านัยสำคัญทางสถิติ

ผลจากการหาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจต่อปัญหาความไม่สงบทางการเมือง กับการมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองไม่สามารถยืนยันตามสมมติฐานในข้อที่ 1 ซึ่งกำหนดไว้ในเชิงลบ (negative) ว่า "การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจต่อปัญหาความไม่สงบทางการเมืองนั้น ไม่มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย" แต่ก็มิได้ปฏิเสธโดยสิ้นเชิง เนื่องจากผลของความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่จริงของสายตรวจในปัญหาความไม่สงบทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตย มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ทางสถิติอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ (0.0705) และเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีค่านัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนสมมติฐานในข้อที่ 2 นั้น ผลจากการหาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่จริง ทั้งในสภาพปกติและในขณะที่เกิดปัญหาความไม่สงบทางการเมืองของตำรวจสายตรวจ สามารถยืนยันตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ตำรวจสายตรวจมิได้แสดงบทบาทหรือปฏิบัติหน้าที่ตามที่ระบุไว้ที่กำหนดไว้ ทั้งในการปฏิบัติหน้าที่ในสภาพปกติและในสภาพเกิดความไม่สงบทางการเมือง" ซึ่งจากผลในการยืนยันสมมติฐานนี้ พอที่จะเป็นเครื่องยืนยันให้ทราบถึงเหตุผลส่วนหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะในส่วนของตำรวจสายตรวจซึ่งประจำอยู่ตามสถานีตำรวจนครบาลต่างๆ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับตัวเองและหน่วยงานจนปรากฏเป็นข่าวตามสื่อมวลชนต่างๆ สร้างความเสียหายให้กับหน่วยงาน เบื้องต้นตลอดจนสถาบันกรมตำรวจโดยรวม ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุประการหนึ่งที่ทราบจากผลการวิจัยในครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านั้น มิได้ปฏิบัติหน้าที่หรือแสดงบทบาทไปตามระเบียบแบบแผนที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งถ้าหากเจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านั้น ได้มีการปฏิบัติหน้าที่หรือแสดงบทบาทไปตามระเบียบแล้ว ความเสียหาย หรือข้อผิดพลาดต่างๆ ส่วนหนึ่งคงจะไม่เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากระเบียบแบบแผนหรือข้อบังคับต่างๆ ที่มีกำหนดไว้ ส่วนใหญ่แล้ว ส่วนแต่เป็นหลักการที่พึงปฏิบัติและควรปฏิบัติ เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในส่วนของหลัก "จริยธรรมตำรวจ" ซึ่งได้มีการกำหนดหลักการในการประพฤติปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในทุกระดับ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือชี้แนะทางการปฏิบัติหน้าที่ให้ไปสู่เป้าหมายของการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่แท้จริง

สำหรับในส่วนของความเข้าใจพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

มีความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง อันเป็นผลทำให้ไม่สามารถยืนยันตามสมมติฐานที่ 1 ได้นั้น หากจะพิจารณาถึงผลการยืนยันในสมมติฐานที่ 2 ประกอบกันแล้วก็พอที่จะทราบ เหตุผลถึงผลที่ปรากฏออกมาเช่นนั้น ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่และการแสดงบทบาทที่เกิดขึ้นจริงของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจนั้น จะมีการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับบทบาทหรือระเบียบที่ได้กำหนดไว้ แต่ในการวัดผลการวิจัย ซึ่งใช้วิธีการตอบแบบสอบถาม (questionnaire) นั้นแตกต่างจากการปฏิบัติหน้าที่จริง โดยมีลักษณะคล้ายกับการทดสอบความรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม การที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะแสดงความคิดเห็นของตนเองในลักษณะที่ขัดกับหลักการตามระบอบประชาธิปไตย ที่ได้มีการเรียนรู้มาแล้วจากการศึกษาพื้นฐาน อาจจะทำให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความรู้ดี ในการตอบแบบสอบถามในส่วนของความรู้พื้นฐานและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จึงตอบแบบสอบถามในลักษณะที่สอดคล้องกับหลักการที่ได้เรียนรู้มาแล้ว ผลการตอบแบบสอบถามที่ปรากฏออกมา จึงไม่สามารถยืนยันในสมมติฐานที่ 1 ได้ แต่ในส่วนของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ ทั้งในสภาพปกติและในปัญหาความไม่สงบทางการเมือง เป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ประสบปัญหานั้นๆ ด้วยตนเอง ผลการตอบแบบสอบถามในส่วนนี้ จึงสามารถยืนยันตามสมมติฐานได้ และมีความน่าเชื่อถือว่าเป็นการตอบในลักษณะที่ค่อนข้างจะเป็นความคิดเห็นจริง ๆ โดยอาศัยจากประสบการณ์ที่พบเห็น มิใช่การเรียนรู้จากชั้นเรียน และผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่จริงของตำรวจสายตรวจนั้น ก็พบว่ามีปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องหลายประการ ที่ทำให้ตำรวจสายตรวจไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงกับบทบาทหน้าที่ได้ดีเท่าที่ควรจะเป็น ปัญหาดังกล่าวที่สำคัญ เช่น การขาดอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ภารกิจที่มีมากจนทำให้มีเวลาพักผ่อนน้อยเกินไป และการไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงผลการวิจัยในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตามลักษณะทั่วไป อันได้แก่ ชั้นยศ อายุ และระดับการศึกษา กับ การปฏิบัติหน้าที่จริงของตำรวจสายตรวจในปัญหาความไม่สงบทางการเมือง ซึ่งพบเพียงปัจจัยด้านอายุเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่จริงของตำรวจสายตรวจในปัญหาความไม่สงบทางการเมืองในลักษณะที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่นั้นมีอายุสูงขึ้นก็จะทำให้

การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับปัญหาความไม่สงบทางการเมือง มีความสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ตามที่ มีระเบียบแบบแผนกำหนดไว้ตามไปด้วย ซึ่งทำให้พิจารณาได้ในแง่หนึ่งที่ตรงกับหลักความเป็นจริง ในการปฏิบัติหน้าที่โดยทั่วไป คือเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติมีอายุสูงขึ้น ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ หรือการพบเห็นเหตุการณ์ต่างๆ ก็ย่อมจะมีสูงขึ้นตามไปด้วย ทำให้มีความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นดี และมีความสุขุมรอบคอบขึ้น สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี

ในตนเองเดียวกันกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในปัญหาความไม่สงบทางการเมือง เมือง หรือการควบคุมฝูงชน เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติมีอายุสูงขึ้น ก็จะทำให้มีประสบการณ์สูง และได้เห็นเหตุการณ์มากขึ้นตามไปด้วย ทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่เกิดความความเครียดแค้น ในขณะที่ถูกช่วยจากฝูงชน ทำให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นมีความสอดคล้องกับหลักการที่ได้กำหนดไว้

และเป็นที่น่าสนใจประเด็นเกี่ยวกับ ปัจจัยทางด้านการศึกษา ซึ่งจากการศึกษาวิจัย ของนักวิชาการหลายท่าน ถือว่าการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการเมือง โดยทั่วไปบุคคล ที่มีการศึกษาสูง จะมีความสนใจทางการเมือง มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง และ อาจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในขอบเขตที่กว้างขวางกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า¹ และผลจากการวิจัยในประเด็นของความเข้าใจพื้นฐานในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางที่ได้มีการศึกษากันไว้ คือ ปัจจัยด้านระดับ การศึกษามีความสัมพันธ์กับความเข้าใจพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ผลในทางการปฏิบัติจริงแล้ว กลับปรากฏว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติหน้าที่จริงของตำรวจสายตรวจในปัญหาความไม่สงบทางการเมือง อันเป็นเครื่องแสดงให้เห็นได้ในระดับหนึ่งว่า แม้ว่าบุคคลนั้น จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการหรือพื้นฐานในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยคืออะไรแล้ว ก็เชื่อว่า จะมีการประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่สอดคล้องกับหลักการในระบอบประชาธิปไตยไปเสียทั้งหมด ทั้งนี้ เนื่องจากการปฏิบัติจริงนั้น ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยอีกหลายประการที่จะกล่อมเกล่า ให้

¹พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ สายทิพย์ สุคติพันธ์, การเมืองของเด็ก (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 21.

บุคคลได้แสดงบทบาทหรือมีการปฏิบัติไปในทิศทางหรือแบบอย่างใด ซึ่งแตกต่างไปจากการเรียนรู้
 ในชั้นเรียน โดยเฉพาะในอาชีพตำรวจ และสำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ที่เป็นตำรวจชั้นประทวน
 ระดับปฏิบัติการ ซึ่งยังคงเป็นผู้ได้บังคับบัญชาที่ต้องคอยรับฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาที่ควบคุมการปฏิบัติ
 หน้าที่อยู่อีกระดับหนึ่ง การอบรมกล่อมเกลามาจากผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นการกล่อม เกลาในขณะปฏิบัติงาน
 และถือว่าเป็นการกล่อม เกลาทางการเมืองในกลุ่มทุติยภูมิ (secondary socialization)* นั้น
 ถือได้ว่าเป็นการกล่อม เกลาทางการเมืองที่มีเนื้อหาที่จะมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองมากกว่ากลุ่ม
 ปฐมภูมิ (primary socialization) หรือการกล่อม เกลาทางการเมืองในวัยเด็ก²

ด้วยเหตุผลดังกล่าวประกอบกับลักษณะการปกครองบังคับบัญชาของข้าราชการตำรวจ ที่
 มีสายการบังคับบัญชาที่เด่นชัด และมีระเบียบวินัยที่เคร่งครัด คล้ายกับการปกครองของทหาร จึง
 มีผลทำให้ผู้บังคับบัญชามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสายตรวจในปัญหาความไม่สงบทางการเมือง
 หรือแม้แต่ในการปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจปกติก็ตาม ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ มีความสอดคล้อง
 กับหลักการดังกล่าวโดยพบว่า ผู้บังคับบัญชามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจในปัญหา
 ความไม่สงบ เรียบร้อยทางการเมืองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในขณะปฏิบัติหน้าที่นั้น ผลการวิจัยไม่สามารถยืนยันได้
 อย่างแน่ชัดว่าสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับความกดดันในขณะปฏิบัติหน้าที่มีนั้นผลกระทบต่อการปฏิบัติ
 หน้าที่ของตำรวจสายตรวจในปัญหาความไม่สงบทางการเมือง ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากปัญหาใน
 เรื่องความแตกต่างของการดูแลเอาใจใส่ต่อผู้ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชน โดยในบางสถานีอาจจะ
 มีการดูแลเอาใจใส่ต่อผู้ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชน เป็นอย่างดี แต่ในบางสถานีการดูแลเอาใจใส่อาจจะ
 ไม่ทั่วถึงนัก ทำให้สภาพความกดดันของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวกับ เรื่องการฝึกฝน และสวัสดิการของ
 แต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน ผลการตอบแบบสอบถามจึงมีความกระจายมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน

* รายละเอียดเกี่ยวกับการกล่อม เกลาทางการเมือง (political socialization)
 ศึกษาเพิ่มเติมได้จากตำราทางรัฐศาสตร์ เช่น ม.ร.ว.พฤษีสาธิต ชุมพล, ระบบการเมือง ความรู้
 เบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), บทที่ 2.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

ระดับปานกลาง แต่ในขณะเดียวกัน สำหรับในเรื่องที่ตำรวจสายตรวจได้รับความกดดันในขณะปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชนเหมือนๆ กัน คือ การช่วยจากฝูงชน หรือการโจมตีจากสื่อมวลชน เมื่อเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ ตำรวจสายตรวจที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าความรุนแรงในการควบคุมฝูงชนที่เกิดขึ้น มักจะเกิดจากการช่วยหรือการใช้กำลังของฝ่ายผู้ชุมนุมก่อนเสมอ และเมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรงในการปราบปราม ฝูงชนมักจะลงข่าวโจมตีการกระทำของตำรวจฝ่ายเดียว โดยไม่ได้เสนอถึงสาเหตุหรือรายละเอียดก่อนเกิดเหตุแต่อย่างใด ซึ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในเรื่องของสภาพกดดันในขณะปฏิบัติหน้าที่นั้น หากจะต้องการผลยืนยันที่ชัดเจน คงจะต้องทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงอีกต่อไป

ปัญหาในการพัฒนาของตำรวจ

ผลจากการวิจัย ทำให้ทราบถึงปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจ ซึ่งถือว่าเป็นกำลังสำคัญ ส่วนใหญ่ของกรมตำรวจ ก็คือการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจนั้น ไม่มีความสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ตามที่มีระเบียบแบบแผนกำหนดไว้ หรืออาจกล่าวอย่างง่าย ๆ คือ ตำรวจสายตรวจไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามตัวหนังสือในระเบียบ แต่จะปฏิบัติหน้าที่ตามวิธีการของตนเอง ที่ได้เรียนรู้มาจากประสบการณ์ และใช้วิจารณญาณของตนเองเป็นหลัก ซึ่งเป็นผลทำให้ไม่เกิดการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายของกรมตำรวจหรือเป้าหมายในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยเริ่มจากส่วนราชการของกรมตำรวจเองก็ตาม

ในการจะพัฒนาให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจได้ปฏิบัติหน้าที่หรือแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับระเบียบแบบแผนที่กำหนด ซึ่งจะเป็นหนทางเริ่มต้นในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย จากรบบราชการนั้น ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก ซึ่งได้มีการแสดงให้เห็นทราบแล้วในผลการวิจัย หากจะนำมากล่าวในรายละเอียดอีกครั้ง ก็เห็นว่าหากไกลเกินไปสำหรับการจะพิจารณาไปถึงการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย ดังนั้น จึงขอหยิบยกเอาปัญหาในการพัฒนาของระบบราชการในส่วนของกรมตำรวจ ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของข้าราชการตำรวจทุกคน มาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย และแนวทางที่น่าจะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้

ประเด็นปัญหาสำคัญสำหรับการพัฒนา ในส่วนของกรมตำรวจ เท่าที่ได้สำรวจพบ พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การขาดเป้าหมาย ทิศทางและนโยบายที่แน่นอนในการพัฒนา

เกี่ยวกับเป้าหมายที่แท้จริง โดยเฉพาะด้านการควบคุมฝูงชน หากมีการตั้งคำถามว่า นโยบายหลักของกรมตำรวจในการควบคุมฝูงชนคืออะไร ก็จะได้รับคำตอบว่าเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยบ้าง เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพบ้างเพื่อบริการประชาชนบ้าง ผู้บังคับบัญชาบางท่านก็ถือว่าตนเองมีนโยบายและได้ใช้วิทยาการ ความรู้ต่างๆ ในการบริหารงานตำรวจอย่างเต็มที่แล้ว แต่สภาพข้อเท็จจริงของกรมตำรวจนั้นปรากฏชัดเจนว่า มีลักษณะที่เรียกว่า "นโยบายสุญญากาศ" (police policy vacuum)³ คือการที่กรมตำรวจ หน่วยงานตำรวจไม่มีนโยบายการทำงานอย่างชัดเจนในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องของการควบคุมฝูงชน ภารกิจจึงไปตกอยู่กับผู้บริหาร เฉพาะหน่วยล่าง ซึ่งได้แก่หน่วยปฏิบัติที่ต้องอาศัยประสบการณ์และความสามารถส่วนตัว คำเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น ซึ่งบางครั้งที่เกิดปัญหาลุกลามจนยากแก่การควบคุม จนถึงการเสียชีวิตและการทำลายทรัพย์สินต่างๆ ทั้งส่วนบุคคลและสาธารณะและเมื่อเหตุการณ์ลุกลาม ผลกระทบก็จะตกอยู่กับองค์กรตำรวจในแง่ของภาพพจน์ต่อประชาชนทั่วไป

2. ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา

ในการบริหารงานของกรมตำรวจ ผู้เข้ามาบริหารกรมตำรวจแต่ละยุคแต่ละสมัย จะมียุทธศาสตร์ส่วนตัวมาเป็นหลักในการบริหารราชการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติก็ต้องเร่งรีบดำเนินการตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาคนใหม่ให้ปรากฏผลการปฏิบัติงานทันที เพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเอง นโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาคนเก่า ที่หมดอำนาจหรือถูกโยกย้ายไปแล้วนั้น ถึงแม้จะเกิดผลดีต่อประชาชนทั่วไป หรือเหมาะสมที่จะมีการปฏิบัติต่อไปอย่างไร ก็มักจะถูกหลงลืมไม่ได้รับการเหลียวแลหรือนำมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นนโยบาย "ตามตัวผู้บังคับบัญชา" (policy by commander) หมายถึงนโยบายที่จะถูกนำมาปฏิบัติให้เห็นผลก็ต่อเมื่อ

³ สมเกียรติ อัครวิเศษ, ปัญหาการบริหารงานตำรวจ (กรุงเทพมหานคร: 68 การพิมพ์, 2530), หน้า 21.

ตัวผู้บังคับบัญชา เจ้าของนโยบายท่านนั้น ยังคงอยู่ในตำแหน่งและมีอำนาจในการบังคับบัญชาอยู่เท่านั้น ถึงแม้ว่ากรมตำรวจเองจะได้ เคยกำหนดแผนแม่บทในการพัฒนาของกรมตำรวจขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานของกรมตำรวจ* ให้มีความต่อเนื่องแล้วก็ตาม แต่ในการปฏิบัติจริง แนวทางการปฏิบัติตามแผนแม่บทของกรมตำรวจ แทบจะไม่ได้มีการนำมาใช้ หรือกล่าวอ้างถึงแต่อย่างใด การดำเนินการตามแผนแม่บทส่วนใหญ่ถูก เขียนหรือกำหนดขึ้นไว้ใน เอกสารเพื่อประกอบในการขออนุมัติหรือ เบิกจ่ายงบประมาณประจำปี เท่านั้น นโยบายที่ได้รับความสนใจของผู้บังคับบัญชาเกือบจะทุกระดับชั้นและมีนโยบายมาปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจังนั้น มักจะเป็นนโยบายที่ผู้บริหารสูงสุดของกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย รวมตลอดไปถึงรัฐบาลให้ความสนใจ อยู่ในขณะนั้นเท่านั้น เช่น นโยบายในการปราบปรามโสเภณีเด็ก ในยุคของนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี จะได้รับความสนใจจากกรมตำรวจมากกว่านโยบายอื่นๆ ทั้งในด้านการปราบปราม หรือการลงโทษผู้ไม่สนองตอบตามนโยบายด้วยวิธีการที่ค่อนข้างรุนแรงและรวดเร็ว

แต่ในส่วนนโยบายที่อาจจะถูกลืมหรือได้รับความสนใจจากผู้บังคับบัญชาในกรมตำรวจน้อยลง เห็นได้ชัดกรณีที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมฝูงชน หรือการปราบจลาจลของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเคยได้รับความสนใจจากผู้บริหารในระดับรัฐบาล เป็นอย่างมาก หลังจากเกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 สื่อมวลชนและประชาชนโดยทั่วไปให้ความสนใจในประสิทธิภาพของการควบคุมฝูงชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และยอมรับว่าหน่วยงานในการควบคุมฝูงชนของตำรวจมีความสำคัญ เพราะ เรื่องเล็กน้อยอาจจะ เป็นชนวน เหตุลุกลาม เป็นความบาดหมางระดับชาติได้โดยง่าย จากบทเรียนราคาแพงในครั้งนั้น ได้ปลุกให้เกิดความตื่นตัวในการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำ 2 จนกระทั่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2535 ให้อนุมัติเงินงบประมาณจำนวน 311 ล้านบาท ให้กรมตำรวจ เพื่อจัดตั้งหน่วยปราบจลาจลและควบคุมฝูงชนขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* แผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2530-2534) เริ่มใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2530 - 30 กันยายน 2534, ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535-2539) เริ่มใช้ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2534 - 30 กันยายน 2539.

พล.ต.อ.สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ อธิบดีกรมตำรวจ ในขณะนั้น ได้ขานรับนโยบายอย่างเต็มเปี่ยม ได้มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่า งบประมาณส่วนนี้จะนำไปใช้จ่ายในการจัดซื้ออุปกรณ์สำคัญๆ หลายประการ เช่น โสฬาสติกใส กระบองยาง หมวกกันน็อก เครื่องมือสื่อสาร และอาวุธประจำกายตำรวจนาขนาคิด*

ได้มีการศึกษาดูงานของนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ มีการตั้งคณะกรรมการศึกษาเฉพาะและออกเป็นแผนปฏิบัติ รวมทั้งแนวความคิดในการจัดตั้งหน่วยกำลังสลายฝูงชนทั่วประเทศมีการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี ทั้งด้านระเบียบวินัยและทางด้านจิตใจที่เข้มแข็งทนต่อทุกสภาพแวดล้อม พร้อมด้วยอุปกรณ์ในการป้องกันที่ปลอดภัยด้วยหมวกกันน็อก โสฬาสติก กระบองยาง และมีรูปแบบการสลายฝูงชนเป็นระบบถูกต้องตามหลักวิชาการ เดินทางไปควบคุมฝูงชนในทุกพื้นที่ของประเทศ ซึ่งแนวนโยบายในการปฏิบัติเช่นนี้ ในส่วนของสื่อมวลชนเองก็ให้การยอมรับและมีความเชื่อว่า หากนำกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนนี้ เข้าดำเนินการ จะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นพฤษภาทมิฬ ที่ผ่านม่อีกแน่นอน

แต่ในทางปฏิบัติที่เป็นจริงแล้ว เท่าที่ได้มีการสำรวจตรวจสอบข้อมูลในปัจจุบันพบว่า การจัดตั้งหน่วยกำลังเพื่อควบคุมฝูงชนโดยเฉพาะเพิ่มเติมขึ้น ยังมิได้มีการดำเนินการจัดตั้งแต่อย่างใด คงมีแต่เฉพาะกำลังของ กองกำกับการปราบจลาจล ที่สังกัดอยู่กับกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ ของกองบัญชาการตำรวจนครบาล เช่นเดิมเท่านั้น ส่วนกำลังในการปฏิบัติในการควบคุมฝูงชนในเบื้องต้นที่แท้จริง ยังคงเป็นกำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจของแต่ละสถานีเป็นหลักเหมือนเดิม สำหรับในของส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการควบคุมฝูงชนนั้น มีการแจกจ่ายอุปกรณ์ที่ใช้ในการควบคุมฝูงชนให้แต่ละสถานีไปเก็บรักษาไว้ สถานีละ 12 ชุด ซึ่งได้แก่โสฬาสติก กระบองยาง หมวกกันน็อก หน้ากากกันแก๊สพิษ แต่ในการเก็บรักษาอุปกรณ์นั้น ในบางสถานี มีการจัดเก็บอุปกรณ์ที่ไม่เรียบร้อยทำให้อุปกรณ์ชำรุด สูญหาย และไม่ได้รับการเบิกจ่ายมาเพิ่มเติมแต่อย่างใด

* กรมตำรวจได้อนุมัติให้จัด เครื่องมือ เครื่องใช้สำหรับกองร้อยปราบจลาจล เมื่อ 23 มิถุนายน 2535 ปรากฏรายละเอียดตาม คู่มือการปฏิบัติในการควบคุมฝูงชน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประสานมิตร, 2536), หน้า 222-225.

3. มีการพัฒนาที่ไม่สมดุล

เหตุผลเกี่ยวกับปัญหาการขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา การพัฒนาในหน่วยงานของกรมตำรวจ ก็มักจะได้รักษาพัฒนาแบบนโยบายตามตัวผู้บังคับบัญชา เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าปัญหาในเรื่องใดหากได้รับความสนใจจากผู้บริหารในระดับที่สูงกว่ากรมตำรวจโดยเน้นที่ตัวบุคคล เป็นสำคัญ มักจะได้รับการดำเนินการอย่างเร่งด่วนทันที หรือการดำเนินการ จัดการในเรื่องใด ถูกเลื่อนพลชงโงมตี จะได้รับการแก้ไขก่อน โดยขาดการเหลียวแลปัญหาอื่น ๆ ไม่มีการพัฒนาควบคู่กันไปด้วยแต่อย่างใด

4. ปัญหาความขัดแย้งในบทบาทและหน้าที่ของตำรวจ

ลักษณะงานของอาชีพตำรวจจะมีความขัดแย้งกันตลอดเวลาในสายตาของประชาชนทั่วไป โดยประชาชนจะต้องการให้ตำรวจมีความอ่อนโยน ดูแลปกป้อง เห็นอกเห็นใจมีความอ่อนโยน เช่นแพทย์ ปฏิบัติงานด้านจราจร ช่วยเหลือเมื่อบาดเจ็บ จัดการเกี่ยวกับคนจรจัด เด็กพลัดหลง ผู้พยายามฆ่าตัวตาย แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการให้ตำรวจเป็นที่ยำเกรงของคนร้าย มีความกล้าหาญ ปรารถนาปราบปราม สามารถควบคุมอาชญากรรมได้แม้ว่าจะต้องเผชิญต่อภัยอันตรายถึงชีวิตของตน ต้องควบคุมฝูงชน ป้องกันการจลาจล จับตัวผู้กระทำความผิดด้วยการไล่กวาดด้วยความเร็ว ซึ่งเชื่อได้ว่าไม่มีวิชาชีพใดที่มีความสลับซับซ้อน และขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลาเช่นนี้⁴

ความขัดแย้งเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตำรวจเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ หลายประการ เช่น ค่านิยม (value) ต่อการพิจารณาว่าตำรวจที่ดีควรเป็นอย่างไร อีกประการหนึ่งก็คือ อาชีพของตำรวจ มีความแตกต่างจากอาชีพอื่นๆ ในลักษณะที่ผู้ใช้บริการของตำรวจแตกต่างจากหน่วยราชการอื่น คือหน่วยงานอื่นๆ นั้น หากประชาชนไม่เห็นด้วยกับนโยบาย ก็อาจหลีกเลี่ยงการใช้บริการจากหน่วยงานนั้นได้ แต่กรณีของตำรวจ บริการของตำรวจเป็นความจำเป็น และไม่มีผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่แทนได้ เช่น การรับแจ้งความ การจับกุมคนร้าย การบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น

⁴Elmer Johnson, "A sociological interpretation of police reaction and responsibility to civil disobedience," Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science (1976): 405.

ข้อเสนอแนะ

ก่อนที่จะมีการพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายใดนั้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาเป็นอันดับแรกก็คือ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะต้องพัฒนานั้นให้เสียก่อน เช่นเดียวกับกับการจะพัฒนาไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ก็จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยให้เสียก่อน และการที่คนเราจะรู้หรือเข้าใจในสิ่งใดได้นั้น คงต้องมีการเรียนรู้ในสิ่งนั้นๆ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบการปกครอง ต้องมีการเรียนรู้ทางการเมือง หรือที่เรียกว่า การกล่อมเกลாதองเมือง (political socialization) ที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในระบบการเมือง และมีการพฤติกรรมที่สอดคล้องตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

หนทางที่จะทำให้ตำรวจโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยให้มากยิ่งขึ้น อันเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว ซึ่งจะเป็นผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจนั้น นำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม สมตามความต้องการของประชาชนทั่วไปและตรงตามจุดมุ่งหมายของกรมตำรวจตลอดจนรัฐบาลแล้ว คงจะต้องมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้ปฏิบัติ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจทุกคน โดยจะต้องทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านี้ เกิดจิตสำนึกหรือความเข้าใจในหลักการที่เกี่ยวข้องกับหลักการตามระบอบประชาธิปไตยและหลักการของการเป็นตำรวจในยุคประชาธิปไตยอย่างน้อย 4 ประการ คือ*

1. มีความเข้าใจและสำนึกในสิทธิ หน้าที่ของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย และมีจิตใจที่สนับสนุนหลักการตามระบอบประชาธิปไตย อย่างแท้จริง (responsive democracy)
2. มีความสำนึก และมีความพร้อมในการให้บริการแก่ประชาชน ด้วยความเต็มใจในอำนาจหน้าที่ของตำรวจและในฐานะพลเมืองที่ดีของสังคม

---

* ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของ ศ.จรรยา สุภาพ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ซึ่งได้เสนอแนะไว้ในการศึกษาวิจัยฉบับนี้ เมื่อ 4 เมษายน 2538.

3. มีการสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน อย่างเสมอภาค และด้วยความ
บริสุทธิ์ยุติธรรม

4. มีมโนธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

โดยจะต้องมีการปลูกจิตสำนึก วิญญาน และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
ตำรวจผู้ปฏิบัติแต่ละคน ให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ มีจิตสำนึกและวิญญานของการเป็นตำรวจที่จะ
ศรัทธารับใช้ประชาชนอย่างจริงจัง ซึ่งตรงจุดนี้เห็นว่าน่าจะมีความสำคัญว่าการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
โครงสร้าง หรือระบบงานที่ถูกกำหนดขึ้น เป็นกลไกในการบริหารงาน เสียอีก⁵

ปัญหาอยู่ที่ว่าจะปลูกจิตสำนึกกันอย่างไร เนื่องจากการคัดเลือกหรือเลือกสรรบุคคลากร
เข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจหรือแม้แต่ข้าราชการหน่วยอื่นๆ นั้น ต้องยอมรับกันว่าสามารถคัดเลือก
ได้เพียง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการ และบุคลิกลักษณะท่าทางภายนอกเท่านั้น โดย
วิธีการสอบคัดเลือก ส่วนด้านจิตใจที่ไม่สามารถมองเห็นได้นั้น ยังไม่มีวิธีการทดสอบหรือตรวจหา
ให้ได้บุคคลที่มีจิตใจที่ดีงาม เข้ามาในหน่วยงานได้

แต่สำหรับหน่วยงานของกรมตำรวจ ดังที่กล่าวมาแล้วว่ามีสายการบังคับบัญชาที่ค่อนข้างจะ
ชัดเจนในลักษณะที่คล้ายทหาร ผู้บังคับบัญชามีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลাজิตใจ เป็นแบบอย่างของ
ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้ในระดับหนึ่ง ดังผลที่ได้รับจากการวิจัยนี้ ดังนั้นจุดที่สังเกตเห็นว่าสามารถจะเป็น
จุดเริ่มต้นของการปลูกจิตสำนึก วิญญานและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็คือ ตัวของผู้บังคับ-
บัญชานในแต่ละระดับ เป็นสำคัญ โดยเริ่มจากจุดบนสุดชั้น เปรียบเสมือนเฟืองตัวใหญ่ที่สุด หากมีการ
เคลื่อนไหวไปในทิศทางใดแล้ว เฟืองตัวเล็กๆ ซึ่งหมายถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้ปฏิบัติ ก็จะต้อง
มีการประพฤติปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เสียเป็นส่วนใหญ่ หากผู้บังคับบัญชาชั้นสูงตามลำดับลงมา
ประพฤติปฏิบัติตัว เป็นตัวอย่างให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เป็นอย่างดีและได้มีการกำกับ กวดขันความ
ประพฤติระเบียบวินัยของข้าราชการตำรวจ ตลอดจนมีการอบรมกล่อมเกลাজิตใจของเจ้าหน้าที่

⁵ไพรัช พงษ์เจริญ, "โครงสร้างใหม่กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน," เนชั่นสุดสัปดาห์
(11-17 กุมภาพันธ์ 2537): 26.

ตำราของผู้ปฏิบัติที่มีความประพฤติกและมีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามด้วยทฤษฎีหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ
อุดมคติตลอดจนแนวจริยธรรมที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างดีอยู่แล้วนั้น ก็น่าเชื่อว่าจะสามารถพัฒนา
บุคคลากรระดับผู้ปฏิบัติงาน ให้มีจิตสำนึก วิญญาณ และความรับผิดชอบในหน้าที่ตำราที่ได้เพิ่มขึ้น
ในระดับหนึ่ง

ในท่านองตรงข้าม หากมีการสั่งการหรือมอบหมายนโยบายของผู้บังคับบัญชามาแล้ว
แต่ตัวผู้มอบนโยบายกลับมีเจตนาไม่สุจริต มิได้ประสงค์จะให้มีการปฏิบัติตาม เข้าท่านองในลักษณะ
"ปากว่า ตายยิบ" การปฏิบัติที่จริงจังก็จะมีเกิดขึ้น ความเชื่อถือศรัทธาของผู้บังคับบัญชา ซึ่ง
เป็นผู้ปฏิบัติที่มีต่อผู้บังคับบัญชาก็จะเสื่อมถอยไป อันจะส่งผลไปสู่การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ตำราต่อ
ประชาชนที่ได้สัมผัส ซึ่งคงจะได้รับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างอะไรจากที่เกิดเป็นข่าวปรากฏตามหน้า
หนังสือพิมพ์รายวันต่างๆ

แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องยอมรับในข้อเท็จจริงในเรื่องต้นด้วยว่า สภาพที่ปรากฏอยู่ใน
ปัจจุบัน เอกภาพในการปกครองบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาในกรมตำรวจนั้น ยังคงถูกแทรกแซง
จากอิทธิพลของส่วนอื่นอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายการเมือง หรือข้าราชการประจำฝ่ายอื่นๆ ซึ่ง
สาเหตุหนึ่งเกิดจากภายในองค์กรตำรวจเอง หรือตัวตำรวจเอง ขาดจิตสำนึกที่มีคุณธรรม ซึ่งหาก
แต่เพียงตำรวจ โดยเฉพาะผู้บังคับบัญชาได้มีการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบและหลักการที่ได้มีการ
กำหนดเอาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากได้มีการปฏิบัติตามหลัก "จริยธรรมตำรวจ" ที่ได้กล่าว
ไว้แล้วสักเพียงแค่ครั้งหนึ่งเท่านั้น ปัญหาการแทรกแซงจากฝ่ายอื่นๆ คงจะหมดสิ้นไปอย่างสิ้นเชิง
และ เอกภาพในการบังคับบัญชาก็จะอยู่ในมือของผู้บังคับบัญชาของฝ่ายตำรวจเพียงฝ่ายเดียว การ
จะสั่งการหรือมอบหมายนโยบายใดๆ ต่อผู้ปฏิบัติก็ย่อมจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายมากกว่าในสภาพ
ปัจจุบันนี้อย่างแน่นอน

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว เป็นแนวนโยบายในการดำเนินการอย่างกว้างๆ แต่หากจะพิจารณาถึง
แนวทางในการปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงบุคคลากรระดับปฏิบัติการของกรมตำรวจ คือตำรวจสายตรวจ
ให้มีคุณภาพ และมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจน
ระเบียบแบบแผนของกรมตำรวจแล้ว สิ่งที่จะต้องดำเนินการในกระบวนการบริหารงานบุคคลทั่วไป
อันเป็นการกล่อมเกล่า (socialization) พฤติกรรมอย่างหนึ่งให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจก็คือ
การจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ โดยกำหนดรูปแบบโครงการที่สั้นกระชับ และมีการ

ตรวจสอบประเมินผลการฝึกอบรมอย่างจริงจัง มีใช้สักแต่เพียงค่าเงินการฝึกอบรมให้เสร็จสิ้นตามโครงการไปเท่านั้น

และในทางปฏิบัติ หากยังไม่สามารถจัดหน่วยงานที่จะทำหน้าที่ในการควบคุมผู้ชน หรือปราบปรามการที่มีการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติให้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตำรวจที่สอดคล้องกับหลักการตามระบอบประชาธิปไตยไว้ มีความชำนาญในยุทธวิธี มีความอดทนสูงไว้ได้โดยเฉพาะ อันจะ เนื่องจากปัญหาข้อขัดข้องมาจากสาเหตุประการใดก็ตาม ซึ่งในที่สุดแล้วการปฏิบัติหน้าที่ควบคุมผู้ชนในเบื้องต้น ยังคงต้องเป็นหน้าที่ของตำรวจสายตรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ตามปกติอยู่ตามสถานีตำรวจนครบาลต่างๆ แล้ว สิ่งที่จะต้องคำนึงถึง และให้ความสนใจเป็นอย่างมากในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ก็คือ การควบคุมสั่งการ และการดูแลเอาใจใส่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ จากผู้บังคับบัญชาในทุกระดับที่เกี่ยวข้อง นับตั้งแต่ตัวผู้ควบคุมกำลังปฏิบัติในเบื้องต้นที่จะต้องอยู่ในสถานการณ์โดยตลอด ไปจนถึงผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย และรัฐบาล ที่จะต้องชี้แจงทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้มีความเข้าใจในหลักการตามระบอบประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง มีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องโดยตลอด

ผู้วิจัยยังคงมีความเชื่อมั่นอยู่ว่า หากผู้บังคับบัญชาในทุกระดับ ได้มีการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างในทางที่ดีและสร้างสรรค์แล้ว ก็จะสามารถควบคุมดูแลผู้บังคับบัญชาให้มีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้ในระดับหนึ่ง แม้จะไม่สามารถทำให้ทุกคนปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ทั้งหมดก็ตาม แต่อย่างน้อยที่สุดแล้ว สำหรับผู้ที่มีความคิดที่ผิดแผกแตกต่างจากกลุ่มคนที่ประพฤติปฏิบัติดีแล้ว ก็คงจะเกิดความละลายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิดขึ้นมาบ้างอย่างแน่นอน

แต่การดำเนินการตามแนวนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น จะสัมฤทธิ์ผลสมความมุ่งหมายสูงสุดที่วางไว้ได้ จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากข้าราชการตำรวจทุกคน และจะต้องได้รับความร่วมมือจากพี่น้องประชาชน ส่วนราชการ ตลอดจนองค์กร เอกชนทุกแขนงด้วย เป็นสำคัญ

เหนือสิ่งอื่นใดจากข้อแนะนำตามกระบวนการทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย ไม่ว่าจะเริ่มต้นจากจุดใดก็ตาม ซึ่งรวมทั้งที่จะเริ่มต้นจากจุดเสถียรที่สุดในระบบราชการของกรมตำรวจ คือ ตำรวจสายตรวจ ก็คือ จะต้อง

การปฏิบัติจริง) ความหลักการแผนการ หรือนโยบายที่ได้กำหนดแนวทางไว้อย่างชัดเจน วิชา เป็น แต่เพียงหลักการ แผนการ หรือนโยบายที่เขียนไว้อย่างสวยหรูแต่ เฉพาะในหน้ากระดาษเท่านั้น เพราะหาก เป็น เช่นนั้นแล้ว เข้ามาใช้ในการพัฒนาในทุกระดับ ไม่ว่าจะไปสู่จุดมุ่งหมายใดๆ ก็คงจะ เป็นเพียงภาพฝันที่ยังไม่มีโอกาสที่จะ เป็นไปได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับในการวิจัยครั้งต่อไป สำหรับผู้ที่สนใจหรือผู้เกี่ยวข้องนั้น เห็นว่าควรที่จะมีการ สํารวจตรวจสอบความคิดเห็น ความ เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับที่สูงขึ้นมา ประกอบกันด้วย เพื่อจะได้ เปรียบ เทียบหาข้อสรุปที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในส่วนของผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่ เกี่ยวข้องกับปัญหาความไม่สงบทางการเมือง หรือการควบคุมฝูงชนของตำรวจ โดยเฉพาะในส่วน ของผู้บังคับบัญชา เบื้องต้นของสายตรวจในระดับรองสารวัตร ที่มีหน้าที่ต้องควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่ สายตรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่อย่างใกล้ชิด และในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น คงจะต้องทำความเข้าใจ เบื้องต้นให้กลุ่มตัวอย่าง ให้ เข้าใจจุดมุ่งหมายในการทำวิจัยข้างพอสมควร เพื่อที่จะได้รับข้อมูลที่ ถูกต้องและตรงกับความคิดเห็นจริงๆ ของกลุ่มตัวอย่างได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะ เป็นผลให้การวิจัยมีความ สมบูรณ์และ เกิดประโยชน์ในการนำมาประยุกต์ใช้ปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย